

28 септември - Международен ден на правото да знам

На 28 септември, за четвърти пореден път, Програма Достъп до Информация връчи годишни награди за принос в областта на свободата на информация по повод **Международния ден на правото да знам**. На същата тази дата - 28 септември - през 2002 година, в София бе учредена Международната мрежа на застъпниците за свобода на информацията, на която Програма Достъп до Информация е съосновател и член. Оттогава 28 септември се чества като Международен ден на правото да знам от организации, застъпници за свободата на информация по цял свят. Близо 150 представители на неправителствени организации, служители от държавната

администрация, журналисти, съдии, юристи, партньори, приятели, колеги присъстваха на церемонията по връчване на наградите на 28 септември в Пресклуба на БТА.

"Убедени сме, че държавната администрация трябва да съществува, за да работи в полза на гражданите и българския бизнес, а не заради самата себе си," бяха думите, с които министър Николай Василев, специален гост на церемонията, се обърна към присъстващите активисти за прозрачност и свободен достъп до информация. Министърът на държавната администрация и административната реформа изтъкна, че за администрацията 2006 е преломна година в процеса на осъзнаване за необходимостта от откритост и публичност на всяко нейно действие и решение.

Сред специалните гости на церемонията тази година бяха постоянният координатор на ООН в България - г-н Нийл Буне и г-жа Кармен Гонсалвес, съветник в Посолството на Кралство Холандия.

"Правото да знаем е жизненоважно за всяка демократична система, то е елемент от развитието на човека и изискванията за

развиваща се икономика", каза г-н Буне. Постоянният координатор на ООН за България подчерта, че в резултат на търсенията на представители на гражданското общество и медиите се е повишило съзнанието за нуждата от свободен достъп до информация. В отговор правителствените институции са станали поотворени и открити. "България, на която предстои да стане член на Европейския съюз, е изправена пред още една отговорност - да помага на други държави в развитието на достъпа до информация - нещо, по което ПДИ работи от 2000 година насам", припомни г-н Буне и пожела успех в начинанието.

Повече за церемонията по връчването на годишните награди за свобода на информацията четете на: www.RightToKnowDay.net

Г-жа Кармен Гонсалвес, съветник в Посолството на Кралство Холандия, пък подчерта, че "Прозрачността и достъпът до информация са огледалото, което обществото държи и в което администрацията се оглежда, за да види къде са недостатъците ѝ и да подобри работата си". Г-жа Гонсалвес отбеляза, че именно затова наградите, които Програма Достъп до Информация връчва в Деня на правото да знам, са особено важни. Организации и институции трябва да бъдат поощрявани за постиженията им в областта на достъпа до информация. С поздравление и пожелание за успех завърши и

приветствието на Кармен Гонсалвес.

Журито на наградите през 2006 г. бе в състав:

- Александър Кашъмов - ръководител на правния екип на Програма Достъп до Информация (ПДИ),
- Гургана Жулева - изпълнителен директор на ПДИ,
- Димитър Сотиров - изпълнителен директор на Българска медийна коалиция (БМК),
- Мая Няголова - директор "Публични комуникации", Програма за развитие на ООН (ПРООН),
- Николай Маревков - компютърен специалист в ПДИ,

продължава на стр. 2

- Петко Георгиев - изпълнителен директор на „ПроМедия“;
- Радостина Захариева - директор на Дирекция "Организационно развитие на административните структури" в Министерство на държавната администрация и административната реформа;
- Росица Райчева - Фондация за реформа в местното самоуправление;
- Фани Давидова - юрист в ПДИ.

Журието присъди награди в седем категории.

Награда "Златен ключ" в категорията **"Гражданин, най-активно използвал правата си по Закона за достъп до обществена информация"**, бе присъдена на Вилям Попов. Гражданинът бе удостоен с наградата, след като три поредни години бе носител на грамота в същата категория. Изборът на журието се спря на Вилям Попов поради това, че той години наред активно упражнява правото си на информация, обръщайки се към различни институции и постигайки значими резултати. Попов е подавал заявления до президента, до министър председателя, до министри и кметове; водил е успешното сам съдебни дела за достъп до информация. Почетни грамоти в категорията бяха връчени на Пламен Симеонов, който е използвал ЗДОИ при търсене на информация от Главна прокуратура, на Антон Герджиков - за използването на ЗДОИ при търсене на информация от Министерство на външните работи, и на Десислава Раянова за упоритото ѝ търсене на информация, засягаща болните от множествена склероза в България.

Като **най-добър журналистически материал**, основан на упражняване на правото на достъп до информация и процедурите на ЗДОИ за разкриване на факти, бе отличен репортажът на Генка Шукерова от bTV за незаконното строителство в Несебър. С почетни грамоти бяха удостоени Катрин Бинбашиева от TV7 за репортажа "Незаконни строежи във вододайната зона на язовир Искър" и Алексения Димитрова от в-к "24 часа" за използване на законите за достъп до информация в САЩ и България при подготовка на редица материали във в. "24 часа" и книгата ѝ "Войната на шпионите".

Третата положителна награда бе присъдена на екологично сдружение "За Земята". Неправителствената организация бе удостоена със "Златен ключ" за кампанийно и резултатно използване на процедурите по ЗДОИ и водене на съдебни дела за получаване на достъп до екологична информация, свързана с национални проекти като строежа на

Летище София, автомагистрала „Люлин“, моста „Вигин-Калафат“, туристически и ски център „Паничище Езерата - връх Кабул“. Център на неправителствените организации в Разград получи почетна грамота за активното използване на ЗДОИ и водене на дела за достъп до информация с голямо обществено значение. С грамота в категорията бе удостоено и екологично сдружение "Зелени Балкани" - Пловдив, за резултатното използване на ЗДОИ при търсенето на екологична информация.

По традиция, след наградите в категориите на търсещите информация последва оценката на задължените да предоставят такава. Журието

Гергана Жулева, изпълнителен директор на ПДИ, Нийл Буне, постоянен координатор на ООН за България и Метин Казак, заместник омбудсман в България.

определи Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол (АДВФК) за институция, осъществила най-голям прогрес в организацията на предоставяне на информация за граждани. АДВФК бе наградена със **"Златния ключ"** за успешната промяна в практиките по предоставяне на достъп до информация и постигане на максимална прозрачност в работата. Министър Николай Василев връчи приза на правоприменика на АДВФК - Агенцията за държавна финансова инспекция - с пожелание за развитие на положителните практики по предоставяне на информация. За изпълнение на задълженията си по ЗДОИ с почетни грамоти бяха удостоени Басейнова дирекция - ИБР Пловдив; Областния управител на Велико Търново и Община Тунджа.

Като най-добра **Интернет страница**, от гледна точка на Закона за достъп до обществена

продължава на стр. 3

информация, тази година бе отличена страницата на Община Стралджа. Въпреки размера и ограничените си ресурси, общината си е поставила приоритетна цел да развива страницата си като средство за оповестяване на информация и получаване на обратна връзка от гражданите. Община Сливен и Басейнова дирекция - Благоевград, бяха отличени с почетни грамоти в категорията за развитието на своите Интернет страници.

И четвъртата церемония по връчване на награди за Деня на правото да знам не мина без негативни призове. **"Златен катинар"** бе присъден на Министерство на земеделието и горите за замените на земи по Черноморието, вследствие на което гържавна земя е преминала в частни ръце на безценица; за отказ на документи, свързани с реституцията на гори в Рила, принадлежали на царското семейство; за отказ на скици, придружени със съответните партиди на имоти, за които има съмнения, че са неправомерно предписани на мини "Бобов гол". Катинарът бе гаден и за безучастието на регионалните дирекции на Министерство на земеделието и горите при незаконните строежи в Несебър. От миналата година журито връчва и "Срамоти" в негативната категория за институция, която не изпълнява задълженията си по ЗДОИ и нарушава правата на гражданите. Тази година за заслужили "Срамоти" бяха определени Национална здравноосигурителна каса (НЗОК) и кметът на Несебър. НЗОК заслужи порицанието си с това, че е най-осъжданата институция по дела за достъп до обществена информация; че не изпълнява съдебните решения

по дела за достъп до обществена информация; че веднъж вече е носител на негативната награда "Златен катинар", но не само че не подобрява практиката си, а напротив - влошава я. В резултат на неоповестяването на решения на Управителния съвет на НЗОК, пациенти по различни програми за безплатно лечение търпят големи материални, а наред с това и морални щети. Кметът на Несебър бе порицан за непредоставянето на официални документи, показващи злоупотреби с разпореждането с общински имоти в града.

„Завързаният ключ“ за най-абсурдно и смешно решение по заявление за достъп до информация отиде при Министерството на правосъдието за неизградена вътрешна организация за предоставяне на информация относно финансирането на неправителствени организации със средства от гържавния бюджет.

Отбелязването на Международния ден на правото да знам през 2006 година стана възможно, благодарение на финансовата подкрепа на Американското правителство, Програмата на ООН за развитие (ПРООН) и Програма МАТРА на Министерство на външните работи на Кралство Холандия. За пръв път организацията на Деня на правото да знам бе подкрепена и от бизнеса. Издателска къща „СИЕЛА“ осигури допълнителни награди за победителите - книги и абонамент за информационните продукти на „СИЕЛА“. За доброто настроение на гостите, след церемонията по връчването на наградите, се погрижиха „Загорка“ АД и „Дамяница“ АД.

Годината на пробива
интервю с Вилям Попов, носител на
наградата „Златен ключ“ за 2006 г.

С Вилям Попов, гражданин най-активно използвал правата си по ЗДОИ, 3 пъти носител на грамота в Деня на правото да знам и носител на "Златен ключ" за 2006 г., разговаря Диана Банчева от ПДИ

Какво означава за теб тази награда?

За мен тази награда е една много престижна награда. Престижна е затова, защото по моите разбирания, тя не е свързана с власт, не е свързана с пари. Тя е свързана с гражданската активност, с човешкия морал, с нетърпимостта към произвола, некадърността, неморалността в управлението. Тя е престижна и затова, че с нея аз не печеля нищо професионално, не печеля финансови средства, но печеля нещо, което за мен е много, много по-важно. Ние сме едни пионери, първопроходци по пътя на демократизиране на нашето общество. Оказва се, че правото на достъп до информация е наистина едно от най-важните човешки права. И тъй като аз се занимавам с наука, мога да кажа, че мотивацията, движещата

сила на учения, е любопитството. Той иска да знае какво става. Така е открил природните закони. Аз също се интересувам да знам какво става зад бетонните стени, зад здравите врати на властта. Искам да знам как взимат решения, как изразходват нашите пари?

Представям си страната Демократия, в която сградите на властта са стъклени. Ние сме обществото на стъklarите. Искаме да остъклим - не наведнъж, на части - властта в нейните сгради. Тези сгради сега са каменни, с дебели стени, с масивни врати. Влизал съм в Президентството, в Министерския съвет, за да подавам заявления. В Община Павликени, макар и в по-малък размер, е същото - същата сграда, същите врати. И може би заради мен и заради още един секретар на нашия клуб, сложиха втора врата, която се отваря само отвътре.

И когато тези врати не се отварят, ти използваш Закона за достъп до обществена информация?

Нашият специален гост от ООН, господин Буне, днес говори за достъп до информация и демокрация. Аз много силно свързвам тези две понятия. Ако в България има действащ инструмент, даващ силна подкрепа на гражданите, за да могат те да искат информация от властта, то това е Законът за достъп до обществена информация. Основната заслуга да има такъв баланс на властта е на създателите на този закон, и веднага след това - на Програма Достъп до Информация, която много силно го прилага. Вие не го прилагате като чиновници, затова гражданите ви търсят, затова те намират подкрепа у вас. По този начин около ПДИ се случи едно от най-интересните явления в България по пътя на демократизация. Това е процесът на кристализация. Около една прашичка, около едно малко кристалче или молекула, поставена в съответен разтвор, започва нарастването на кристал. Центърът сте вие, а около вас се събират активни граждани. Усилията са съвместни. Едните без другите не могат.

Вилям Попов подава заявления до представителствата на различни нива на властта - от президент, през министър председател, различни министерства, до

продължава на стр. 3

кмет. Каква е твоята стратегия в търсенето на информация?

Погол съм 36 заявления по най-различни проблеми до най-различни инстанции. Това на пръв поглед би навело на мисълта, че аз съм един човек, който просто заради подаването и заради това да съди управляващите, подава заявления тук и там. Разбира се, аз имам своята стратегия. Първо, исках да проверя дали има нещо общо между различните нива на властта, от президент до кмет. За законодателната и изпълнителната власт вече мога да кажа, че реагират почти по един и същи начин. Управляващите не обичат да ги питаме. Обичат да работят на тъмно. Обичат да се наричат „взимащи решения“. Второ, установявам, че както сега е модерно да се казва, административният капацитет, а според мен и интелектуалният капацитет, на управляващите и управляваните е несравним. Читавите, хубавите, моралните хора, двигателите са според мен в подмножеството на управляваните, на гражданите.

Министърът на държавната администрация г-н Николай Василев, който уважи нашата церемония, цитира числа, илюстриращи напредъка на администрацията в работата ѝ в полза на гражданите.

Министър Василев се опита да говори откровено и това ми хареса. Има напредък. Той каза, че тази година е година на прелома, аз бих казал - на пробива. Аз съм един от хората, начело с ПДИ, които пробихме.

Ето и един пример. Погол съм едно заявление през август за достъп до Министерството на труда и социалната политика. Затварят домовете за стари хора и за хора с психически проблеми, защото Европа е казала. Аз ги питам: колко заведения са затворили по месеци, къде са изпратени тези хора и т.н. Прехвърлиха заявлението ми от министерството към една от дирекциите - "Социално подпомагане", и ме уведомиха за това. От тази дирекция близо месец не получих нищо. Търсих ги по телефона, нещо, което аз не предпочитам. Не се обаждяха. Написах едно писмо - тревожно, предупредително, леко остро. С властта си позволявам госта остро. Те обаче никога не си позволиха да ми отговорят така. Това вече е нещо. Вчера, точно преди днешното

празненство, след 17.30 часа, т.е. след края на работното време, се обаждат една госпожа и казва: "Г-н Попов, получихме Вашето писмо. Ние сме разтревожени, че не сте получили нашия отговор. Аз ще Ви пиша писмо, но исках лично да Ви информирам, че Ви приготвят голям материал. Ще го получите." Значи, от министерството се обаждат на мен. Кои съм аз? Гражданин. Гражданин се оказва друго ниво.

Мисля, че сега е времето да се организират гражданите, след като са поизплашили властта, накарали сме я да отговаря на въпросите ни, нека развием това. Да искаме участие на гражданите във взимането на решения.

Кои очакваш да продължи тази работа?

И в двете ми граждански сдружения - едното е "Компетентност и морал" в Павликени, с национален обхват, другото е "Психохроник" - съм разочарован от активността на гражданите. Правим събрание, пиша на кмета остри неща, викаме го да дойде на общо събрание, плащаме за салона на читалището - 800 места. Той идва и идват 25-30 граждани.

Какво трябва да се направи, за да се провокира гражданската активност?

Аз знам професионално, че когато човек си поставя някаква цел или работи по проект, както е модерно днес да се казва, той трябва да си поставя най-високата възможна цел. Може да си имаш проект за 100 години, което всъщност е мечтата. Докъдето и да стигне по пътя на нейното осъществяване, все е добре. Бях предложил в Павликени - като казвам Павликени, аз не говоря само за там, това е типично за всички органи на властта - проект "Стъклена община". Тогава кметът каза: "Тук идва един откачен професор, който искал всичко да съм обяснявал на гражданите". Но това той да каже такова нещо беше успех. Управляващите обичат спокойните общества. В Павликени бе спокойно, защото никои нищо не казваше. Спокойните общества са мъртви, неразвиващи се, загниващи. Неспокойните общества, там където има движение, ферментация - те се развиват. За да се постигне това, е необходима апостолска работа и това, което тук се прави - организация и привличане на медуите. При ПДИ това се е получило. Има кристализация. Сега този кристал трябва да започне да свети.

Проблемът е в това законът да се прилага на практика
интервю с Генка Шикерова, носител на наградата
„Златен ключ“ за най-добър журналистически материал

С носителката на наградата "Златен ключ" в категорията „Журналистически материал, свързан с правото на достъп до информация за 2006 г.“, Генка Шикерова, bTV, разговаря Диана Банчева. Материалът на Генка Шикерова бе отличен за високото професионално качество и обществената значимост на разследването за злоупотреби със служебно положение при разпределението на общински имоти в град Несебър. Доказателствата за тези злоупотреби Генка Шикерова търси с помощта на Закона за достъп до обществена информация.

Госпожо Шикерова, какви са основните трудности, които журналистите срещат при търсенето на информация?

Най-голямата трудност, която ние журналистите срещаме в работата си, е разбирането за секретност от страна на държавни и общински служители, което аз не мога да си обясня. Конкретно в моя случай става въпрос за това, че искаме достъп до съдържанието на заповедите на кмета на Община Несебър, които по закон не са тайна. Той обаче отказа да ни ги предостави, защото съдържат лични данни и защото тяхното съдържание ще разкрие големи злоупотреби в Община Несебър.

В какви случаи Законът за достъп до обществена информация е силно оръжие в ръцете на журналистите?

Аз за Закона за достъп до информация разбрах по-подробно покрай Програма Достъп до Информация. Наистина, това е един хубав закон. Проблемът е в това законът да се прилага на практика.

ЗДОИ определя срок от 14 дни за получаване на информация след подаване на заявление. Това не затруднява ли работата на един журналист?

Да. Затруднява я, защото ние трябва да сме по-оперативни. Освен всичко друго, това, с което аз се сблъсках, е получаване на отговор в последния ден от срока, при това госта завоалирано. В такива случаи се изискват още дни за внасянето на нови искания, за чакането на поредните 14 дни. Процедурата е доста разтеглена във времето. Особено, когато се отнася за неща, които са строго регламентирани, гали информацията е класифицирана или не.

От това, което казахте, разбирам, че вероятно за пръв път използвате ЗДОИ, за да подготвите свои материали. Бихте ли го използвали отново?

Да, защото се оказва, че това е единственият начин да получим доказателства за нещата, които неофициално знаем и съответно да подготвим материали, които са обосновани с факти и аргументи.

Каква роля според вас могат да играят журналистите при популяризиране на закона пред обществеността?

Голяма. Ние на практика използваме този закон, както всички други граждани. Голяма част от хората разбират и от нас, че имат права, които могат да използват, за да разберат това, което им се полага да знаят.

Предполагам, че не знаете, но след месец Програма Достъп до Информация навършва 10 години. Какво е Вашето пожелание към нас?

Възможно в най-скоро време негативните награди да изчезнат.

**Чиновниците мислят, че притежават нещо
изключително ценно,
смята Ивайло Хлебаров от екологично сдружение „За Земята“**

**Очаквана или неочаквана беше тази награда
за вас?**

Като всяка награда, тя е абсолютно неочаквана. Много рядко се говори за работата на организациите в неправителствения сектор, особено тези, които се занимават с опазване на околна среда. Много рядко те биват оценявани за това, което правят, така че тази награда първо е изненадваща и второ е едно признание за това, което вършим през последните години и което "За Земята" ще продължи да върши. Наистина съм изненадан от това, което се случи днес, и пожелавам тази награда на всеки.

**С каква цел използва „За Земята“ Закона за
достъп до обществена информация?**

„За Земята“ използва ЗДОИ в изключителен широк спектър от случаи и въпроси, не само свързани с околната среда. Както вече стана дума, сдружение „За Земята“ е член на една международна мрежа от неправителствени екологични организации - СЕЕ Bankwatch Network, която се занимава с мониторинг на проекти, финансирани от международни финансови институции като Световната банка, Европейската инвестиционна банка и Еврофондовете. Ние търсим информация специално как българската администрация изразходва тези фондове, ако говорим за Еврофондове. Ако говорим за проекти, финансирани от международни финансови институции - дали тези проекти са съобразени с българското и европейско екологично законодателство, дали се спазват политиките на самите банки. Много важен аспект е за какво въобще се харчат тези пари, т.е. типа проекти. Ние сме установили, че при т.нар. „зелени политики“, които имат тези банки, парите много често се влагат в деструктивни за околната среда, а и социално деструктивни проекти. Проектите, които сме наблюдавали в България, са госта - автомагистрала „Люлин“, автомагистрала „Струма“, Националният център за третиране на опасни отпадъци край Раднево, концесиите за подземните богатства, предимно за златните концесии. Други проекти, които сме наблюдавали, са концесиите за „Софийска вода“ и за отпадъците на София, при които, както знаете, Столичната общината се опитва да привлече като консултант програмата JASPERS.

Интервю на Диана Банчева, ПДИ с Ивайло Хлебаров от екологично сдружение „За Земята“. Зелената организация бе отличена със "Златен ключ" в категорията за неправителствена организация, най-активно и резултатно използвала Закона за достъп до обществена информация.

**Постигнахте успехи, водихте съдебни дела за
достъп до информация. Това ли е начинът за
постигане на прозрачност в работата на
институциите?**

За съжаление Законът за достъп до обществена информация, както и делата, които водим, няма да са гостатъчни, за да станат нашите институции по-отворени към обществеността и гражданите. Един от основните проблеми е, че в администрацията много често няма разбиране, че трябва да има лесен достъп до една информация. Голяма част от чиновниците мислят, че притежават нещо изключително ценно, което трябва да пазят и което не е за очите на всеки. Друг основен проблем, който имаме като неправителствена организация, е достъпът до правосъдие. Това е нещо, за което и екологичните организации в Европейския съюз се борят - да имат равен достъп до правосъдие, наред с достъпа до информация. В момента тази битка се губи дори на

продължава на стр. 9

европейско ниво. В България това е особен проблем, тъй като много често, след като заведем дела, дори по Закона за достъп до обществена информация или срещу някое решение на даден орган, те не приключват много бързо. Причината не е, че ние сме нарушили някои от изискванията, а просто защото в България практиката е такава.

Имате ли фаворит в някоя от днешните категории на задължените да предоставят информация?

Склонен съм да определя не един, а два фаворита. Първо искам да кажа, че според това, което чух от г-н Василев, излиза, че през 2006 година е постигнат голям напредък в ръководеното от него министерство, а и въобще в областта на достъпа до информация. Ако не се лъжа, Законът за достъп до обществена информация е приет през 2000 година. Оттогава са минали шест години и изведнъж се отчита големия напредък. Аз мисля, че това трябваше да се случи много отдавна. Успехите, които министърът представи, не мисля, че са големи успехи за шест години работа на администрацията. Мои фаворити в момента са Столична община, която продължава дори да не отговаря на последните ни заявления за достъп до информация. Налага се ние да им звъним, да изпращаме заявленията по факс, защото незнайно

как са ги загубили, да им диктуваме входящи номера и да чакаме в офиса със стиснати палци, те евентуално да отговорят. Днес получихме отговор, който по никакъв начин не отговаря юридически на критериите за решение по ЗДОИ. Все пак ни отговориха, макар и с огромно закъснение. Сега ще трябва да се консултирам с Програма Достъп до Информация дали този отговор може да се оспорва пред съда. Друг мой фаворит е Министерството на околната среда и водите (МОСВ). Според мен това министерство има една от най-сложните процедури за електронно подаване на заявления за достъп до информация. Не мога да разбера защо трябва да се изисква електронен подпис и други сложни действия да бъдат извършвани, за да се пусне едно заявление за достъп до информация по електронен път. Едно електронно писмо се разпознава от всички европейски институции, включително от Европейската комисия, от всички банки, като нормален и легален начин за искане на информация. Това нещо в МОСВ още не са го разбрали и според мен прилагат всякакви възможни технически дивотии, за да откажат всеки желаещ да ги попита през Интернет. Този човек трябва да ходи до пощата, да изхарчи време и хартия, за да пусне своите заявления. Това е безумен механизъм, с който вероятно се гордеят.

Ще продължим добрата практика от времето на АДВФК, Саишка Виденова, Агенция за държавна финансова инспекция

От тъмна институция Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол (АДВФК) се превърна в прозрачна и отчетна, за което и бе отличена днес в Деня на правото да знам. Как постигнахте тази промяна?

Дора Бурова: Бях младши юрисконсулт в "Правно осигуряване на контролната дейност" на АДВФК. Мое задължение беше да предлагам на директора какъв да бъде неговия отговор по заявленията за достъп до обществена информация. Координирах всички останали служители на агенцията. Проблем беше, че няхаме вътрешни правила, че агенцията е централизирана структура и има много териториални звена, които са отдалечени

от София. До тази преценка стигнахме в процеса на получаване на заявления.

Саишка Виденова: Сблъскахме се с трудност по какъв начин да придвижим заявлението, когато става дума за териториална дирекция. Агенцията имаше девет териториални дирекции с техни подразделения, допълнително към териториалните дирекции. Изникна необходимостта да има ясно изготвени вътрешни правила по какъв начин да се получава заявлението, на кого да се предава, впоследствие - кога да се преценява от юристи - преди да се стигне до одобрение или отказ на заявлението за достъп до обществена информация. Много наболя необходимостта да се

разпишат такива правила, предвид именно тази разпространеност на агенцията в териториални звена, а още повече, че във всички териториални звена имаше териториални архиви, които бяха към териториалните дирекции, в които се помещаваше голяма част от информацията,

която можеше да се поиска по Закона за достъп до обществена информация.

Дора Бурова: Тогава на помощ ни дойдоха от Програма Достъп до Информация и Американската агенция за международно развитие. Започнахме заедно работа - първоначално бяхме обучени по Закона за достъп до обществена информация. Запознахме се с добрите български и международни практики. Изградихме една процедура, която максимално да отговаря на структурата на Агенцията, на информацията, която съдържат архивите на Агенцията. Целта беше да организираме работата си по такъв начин, че максимално бързо и точно да постигаме резултати и да сме прозрачни.

Сашка Виденова: Участих в работната група. Съвместно с експертите от Програма Достъп до Информация разпределихме работата така, че да има максимално сътрудничество и ефективност.

Ефективността явно е била висока, за което и получавате днес признание. Какво означава за Вас наградата "Златен ключ"?

Сашка Виденова: Изключително вълнуващо е да бъдем определени за институция, която е разписала най-добре вътрешните си правила по ЗДОИ. Наградата е изключително ценна. Особена чест е за Агенцията. Това го казвам от името на ръководството и всички колеги, които също участват във всеки един етап по предоставяне на

обществена информация. Отново благодарим на ПДИ, защото те бяха и наши коректори, и хората, които ни представиха същността на идеите, принципите, тази част, която е смисълът на ЗДОИ. Ценим тяхната помощ и им пожелаваме още много успехи.

Николай Василев, министър на държавната администрация и административната реформа връчва „Златен ключ“ на Сашка Виденова от Агенция за държавна финансова инспекция (АДФИ) - институцията, правопреемник на Агенцията за държавен вътрешен финансов контрол. С Дора Бурова и Сашка Виденова разговаря Диана Банчева от ПДИ.

Наградата се дава освен за разписани правила, за добри практики. В този смисъл по какъв начин Агенцията за държавна финансова инспекция, като правопреемник на АДВФК, ще продължи и развие политиката на прозрачност?

Държа да уточня, че АДФИ, макар и с намален състав, работи със същите хора, които са работили в АДВФК, и те имат вече опита, познават процедурите и правилата, по които ние придвижваме тези заявления. Няма начин да се прекъсне връзката. Правилата трябва да се променят, с оглед структурата. Засега ние се справяме успешно и ще продължим добрата практика от времето на АДВФК.

Страница ни помага при формиране на политиките

Митко Андонов, кмет на Община Стралджа

С кмета на Община Стралджа, носител на награда "Златен ключ" за най-добра Интернет страница от гледна точка на Закона за достъп до обществена информация, разговаря Диана Банчева от Програма Достъп до Информация.

Как малка община като Стралджа успява да постигне прозрачност на работата си и как поддържа най-добре връзка с гражданите?

Искам още веднъж да благодаря на журито за оценката на нашата страница и да поздравя всички с Международния ден на правото да знам. Стралджа наистина е малка община и понеже е разпръсната, решихме да дадем възможност на гражданите да изказват мнение чрез Интернет страницата, да комуникират по проблемите на общината, да дават виждания за развитие и препоръки за работата на общинската администрация. Аз сам използвам възможността да провокирам с отделни теми и да насоча вниманието на гражданите.

Улесни ли Интернет страница работата на общината и подобри ли се комуникацията с гражданите?

Отначало това беше една негативна страница, където хората се възползваха от анонимността и засягаха най-парливи въпроси. В един момент познати и политически съмишленици ме питаха как позволявам да ме плюят и критикуват. Аз оставих страницата да съществува и да се изказват различни мнения. Бях убеден, че

истината ще възтържествува, когато човек работи честно и открито. Постепенно започнаха да надделяват положителните тенденции във въпросите. Сега тази страница ни помага при формиране на политиките по даден въпрос, провокираме населението дали и как да направим нещо. Изясняваме кое ни пречи - проекти, финанси или нормативни документи. Получава се добра комуникация между всички. Хората преодоляха гребнавосмта. В Интернет дискусиите участват не само граждани на общината, а и много хора, които са извън Стралджа. Един външен поглед може да бъде коректив в работата ни и в отношенията между граждани и администрация.

Каква друга възможност Ви даде уеб страницата?

Новото е, че от тази година един път в месеца (понеделник следобед, по един час) има открита приемна на страницата на общината. Отговарям директно на поставените въпроси - удобни и неудобни. Това е допълнително натоварване, но смятам че така трябва да бъде. Много пъти в отношенията има субективизъм. С времето ще се задават точни въпроси.

Оттук нататък пред какви предизвикателствата е изправена комуникацията на Община Стралджа?

Използвайки Интернет, създадохме възможност за обмен на документи между общинска администрация и отделните кметства. Гражданите могат да подават заявления в кметствата за определени документи, които съм определил с моя заповед, без да идват до общинската администрация. Кметът на селото може да изпрати заявлението по Интернет до общинска администрация, да се обработи и да се върне по Интернет. Това сме го пробвали и работи в едно село, сега искаме във второ село да го направим. За съжаление тази услуга е скъпа, тъй като няма преки връзки и не може да се прехвърли Интернет сигнала. Но ще работим в тази насока и мисля, че това е бъдещето. Сигурно ще дойде време, когато човек от къщи ще може да подаде заявление и да получи необходимия документ или информация.

На 28 септември 2006 г., за четвърти път беше отбелязан **Международният ден на правото да знам** - ден, в който хората от цял свят се обединяват в отстояването на своето право да знаят какво правят правителствата в тяхно име. До момента почти 70 държави имат приети закони за достъп до информация¹.

Въпреки малкият брой държави с действащо законодателство, много от тях са изправени пред предизвикателството да осигурят ефективно прилагане на законите за достъп до информация. Международният ден на правото да знам предоставя отлична възможност за гражданите в тези държави да лобират пред правителствата за по-доброто прилагане на националните закони, гарантиращи правото на информация. Гражданите са тези, които трябва да съблюдават защитата на това право, при наличието на апатични държавни служители и затворени правителства.

Има много начини, по които гражданите да поставят въпросите, свързани със законодателството за свобода на информацията и неговото ефективно прилагане в националния дневен рег.

Най-добре граждански контрол се упражнява чрез партньорство между групи на гражданското общество - медии и неправителствени организации - които правят правителството и държавните служители съпричастни към нуждата от свободен достъп до информация чрез предоставяне на постоянна помощ и консултиране при изпълнението на задълженията по закон. Например в **Индия**, след по-малко от година от влизането в сила на Закона за правото на информация, правителството поиска да разгледа изменения и допълнения на закона, за да изключи от обхвата му коментарните бележки към документите. Но групите на гражданското общество в Индия организираха голяма кампания срещу проекта за изменение и допълнение и заедно се опитваха да накарат правителството да обясни защо изключването на такива документи би било срещу духа на прозрачност, въплътен в Закона за правото на информация. Въпреки че правителството твърди, че се отказва от измененията, гражданското общество наблюдава внимателно опитите да се отслаби закона.

Гражданите могат да осъществят пряк контакт с политиците и като им пращат електронни писма и дори по телефона да отправят запитване във връзка с националното законодателство, както и да настояват ефективно прилагане на правото на информация да бъде приоритет в тяхната страна.

Денят на правото да знам трябва да се използва за постигане на по-голямо разбиране от страна на всички граждани, че правото на информация е тяхно основно право и инструмент, който може да им помогне да живеят достойно и пълноценно. По този начин 28 септември се използва за поддържането и разпространяването на ценностите на демокрацията и равенството, като напомня, че правителството е избрано от и за народа.

Тази година Международният ден на правото да знам бе отбелязан в 34 държави и от пет международни организации. Много страни (**Перу, Уганда, Украйна, Ямайка, Република Хърватска**) избраха да отбележат този ден чрез организиране на обучителни семинари, пресконференции, тематични дискусии и кръгли маси, свързани с правото на достъп до обществена информация, защитата на личните данни и прозрачното управление.

В **Индия** „Инициативата за човешки права на Британската Общност“ издаде публикацията „Достъпът до информация: практическо ръководство за прилагане на законодателството за свобода на информацията“. С издаването на два наръчника - за граждани и за администрацията - „Прозрачност - Венецуела“ отбеляза Деня на правото да знам.

В **Аржентина, Бангладеш, Малайзия, Черна гора**, както и в **България**, правото на информация се популяризира чрез различни рекламни материали - тениски, листовки, брошури, плакати и картички, рекламни клипове и засилено медийно участие в Деня на правото да знам. В **Македония** фондация „Институт Отворено общество“, съвместно с председателя на Комисията за защита на правото на свободен достъп до информация, разпространи брошури в най-популярния всекидневник „Дневник“ (тираж 35,200). Брошурите разясняват правото на достъп до информация, информират за мандата на комисията, за новата Интернет страница за свобода на информацията и за горещата линия за предоставяне на безплатна юридическа консултация при нарушения на свободата на информация.

В някои страни един ден не бе достатъчен, за да се отпразнува подобаващо правото на достъп до информация. Асоциацията на канадските вестници спонсорира разнообразни събития за празнуването на първата „Седмица на правото да знам“ в **Торонто, Ванкувър и Алберта**. Представяне на доклади, образователни програми и организирани дискусии предшестваха 28 септември в **Доминиканската република**. Седмица на правото да знам бе отбелязана и в

¹ Според последния доклад на Дейвид Банисар, заместник директор на Privacy International, публикуван по случай Деня на правото на знам. Виж <http://www.privacyinternational.org/foi/foisurvey2006.pdf>

Молдова. Центърът „Access-info“ бе домакин на Национална годишна конференция на тема „Свободен достъп до информация: законодателство, практики, перспективи“, организира кръгла маса на тема: „Прозрачност в процеса на взимане на решения: преход към добри практики“ и проведе няколко обучителни семинара за журналисти.

По повод Деня на правото да знам Комисарят по информацията във **Великобритания** въведе промяна в схемата за оповестяване на информация на своята страница. Инициативата цели от една страна разясняване на задълженията на институциите каква информация трябва активно да разпространяват; и от друга - чрез оповестяването на информацията, която рутинно се публикува, да се покаже на обществото коя информация е достъпна, без нужда от подаване на заявление.

Асоциацията на младите адвокати в **Грузия**, заедно с омбудсмана на Грузия и Министерството на образованието, организира уроци в училищата из цялата страна, за да информират учениците за тяхното право да получават информация от правителството, и разпространиха брошури за Деня на правото да знам. Също така бяха оповестени резултатите от проучване, с цел да се определят обществените агенции, които са най-ефективни или най-малко ефективни при предоставянето на достъп до информация.

В **Сърбия** бяха оповестени резултати от мониторинг на изпълнението на Закона за достъп до обществена информация, бяха връчени и награди. В Деня на правото да знам бяха наградени най-отчетната и прозрачна институция, както и журналистът, допринесъл най-много за популяризирането на правото на достъп до информация в Сърбия. В традиция се превърна връчването на награди по случай 28 септември в **България**, където Фондация Програма Достъп до Информация вече четвърта година организира церемония в Деня на правото да знам. ПДИ връчва както положителни награди за принос в областта на свободата на информация, така и отрицателни призове за нарушаващите правото институции.

В **Чили** организацията Pro Acceso, заедно с други латиноамерикански организации, организира кампания за разясняване на смисъла от предстоящите решения на Интерамериканския съд за човешки права, по повод делото срещу Чили. В **Сиера Леоне** бе организиран поп концерт по повод Деня на правото да знам. Access Info Europe и организацията Sustentia използваха Деня на правото да знам, за да популяризират инициативата за приемане на закон за достъп до информация в **Испания**.

Материала подготви Ралица Кацарска

През 2006 г. Международния ден на правото да знам беше отбелязан от над 40 национални и 5 международни организации. За повече информация посетете <http://www.foiadvocates.net/>.

Декларация от Лагос относно правото на достъп до информация

Въведение

На 22 и 23 септември 2006 г. представители на 30 граждански организации от 16 страни в Африка се срещнаха в Лагос, за да обсъдят начините за популяризиране на правото на достъп до информация, съхранявана от обществените институции, и по-конкретно - да обменят опит в стратегиите за ускоряване на приемането на закони, които изцяло защитават това право.

"Регионалната работна среща по свободата на информация в Африка" бе организирана от организацията "Програма за медийни права", съвместно с Правна Инициатива на Отворено Общество и експертното участие на застъпници за свободата на информация от Албания, Програма Достъп до Информация - България, и САЩ.

Бележки и Решения

Организациите-участници изразиха тревога от изоставането на Африка в световното движение към приемане на закони за достъп до информация.

В резултат на това организациите:

- Припомнят за такива африкански инструменти (документи) като Конвенцията на Африканския съюз за предотвратяване и борба с корупцията, която изисква държавите-членки да приемат мерки, гарантиращи достъпа до информация; Договора на Икономическата общност на държавите от Западна Африка (ECOWAS), който насърчава свободното движение на информацията в рамките на националните граници, както и регионалното сътрудничество в областта на информацията, и Декларацията за принципите на свобода на изразяването в Африка, публикувана от Африканската комисия за човешки и граждански права, която утвърждава, че „обществените институции съхраняват информация не за себе си, а като пазители на общественото благо, и всеки има право на достъп до тази информация“.
- Призовават правителствата да гарантират и зачитат правото на достъп до информация, в съответствие с принципите на африканското и международно право и добрите практики.
- С тревога отбелязват нарастващата тенденция достъпът до информация да се разглежда като заплаха за обществената сигурност и безопасност.
- Подчертават, че достъпът до информация е от съществено значение при защитата на други човешки права и допринася за отчетността, социалната стабилност, сигурността и икономическото развитие.
- Отбелязват значението на достъпа до информация в борбата срещу корупцията, което е признато от международните договори.
- Настояват всички държави в Африка да подпишат и ратифицират документи като Конвен-

цията на Африканския съюз за предотвратяване и борба с корупцията и Анतिकорупционната конвенция на ООН, която изисква държавите-членки, страни по Конвенцията, да приемат мерки, гарантиращи достъпа до информация.

Принципи

В светлината на гореизложеното, призоваваме правителствата в Африка да работят с гражданските организации при изработването на проектозакони и приемането на закони, които отговарят най-малко на следните принципи:

1. Достъпът до информация е право на всеки. Всеки може да иска информация. Не трябва да има изисквания за гражданство и не е необходимо да се обосновава търсенето на информация.
2. Достъпът е принцип, тайната е изключение. Информацията, съхранявана от правителствените институции, е обществена по принцип. Информация може да бъде отказана само поради ограничен брой законни основания, които са систематизирани в националното законодателство.
3. Правото се прилага спрямо всички обществени и частни институции, които изпълняват обществени функции. Обществото има право да получава информация, която е достояние на институции, финансирани от публични или частни органи, изпълняващи обществени функции, като доставчици на вода и електричество.
4. Подаването на заявление трябва да бъде лесно, бързо и безплатно. Подаването на заявление трябва да бъде лесно. Единствените изисквания трябва бъдат да се посочи име, адрес на заявителя и описание на търсената информация. Заявлението трябва да може да се подава устно или писмено. Информацията трябва да се предостави незабавно или в кратък срок. Разходите не трябва да бъдат по-високи от тези, направени за възпроизвеждането на документите и тяхното изпращане по поща.
5. Служителите имат задължението да помагат на заявителите. Държавните служители трябва да помагат на търсещите информация при изготвянето на заявления. Ако заявлението е внесено в неправилната институция, служителите трябва да препратят заявлението на правилната институция.
6. Отказите трябва да бъдат обосновани. Правителствата могат да откажат информация, ако разкриването може да причини вреда на законни интереси като национална сигурност и личния живот. Тези изключения трябва да бъдат ясно и специално определени чрез закон. Всеки отказ трябва да съдържа причините да не се предостави информацията.

продължава на стр. 14

7. Общественият интерес има предимство пред тайната. Информация трябва да се предоставя, когато общественият интерес надделява над вредата от разкриването на информацията. Информация, свързана със заплахата за околната среда, здравето или човешките права, и информация, разкриваща корупция, трябва да бъде предоставяна, предвид високата ѝ обществена значимост.

8. Всеки има право да обжалва неблагоприятни решения. Всички заявители имат право на навременен и ефективен съдебен процес при отказ на информация от обществена институция или при невъзможност за разкриване на информация.

9. Обществените институции трябва да поддържат и управляват архив от документи и активно да публикуват основна информация. Всяка обществена институция трябва да има готовност за предоставяне, без специално заявление, на информация за своите функции и отговорности, включително и списък за видовете документи, както и описание на информацията, която създава. Тази информация трябва да бъде актуална, ясна и на разбираем език.

10. Правото трябва да се гарантира от независим орган. Трябва да се създаде независима институция, например омбудсман или комисар, която да разглежда отказите, да предоставя знание и да издига правото на достъп до информация.

Регионален център за свобода на информацията
За да осигури платформа за сътрудничество и съвместни действия сред гражданското общество в региона, участниците се договориха да бъде

изграден Регионален център за свобода на информацията в Африка, където активисти от различни държави ще събират и споделят натрупания опит. Центърът ще предоставя техническа помощ на организации, участници в процеса на застъпничество за свобода на информацията и изпълнението на съответното законодателство.

Декларацията е приета и подписана в Лагос, Нигерия, на 23 септември 2006 г. от представители на следните организации:

Програма за медийни права, Нигерия; Правна Инициатива на Отворено Общество, Нигерия; Форум за гражданско общество в Западна Африка, Нигерия; Международен пресцентър, Нигерия; Медийна Фондация за Западна Африка, Гана; Център за прозрачност и отчетност, Либерия; Инициатива за човешки права на Британската общност, Гана; Африканска мрежа за свобода на изразяването, Гана; Център за медийни изследвания и изграждане на мира, Либерия; Наблюдател на демокрацията в Либерия; Общество за демократични инициативи, Сиера Леоне; Национален форум за човешки права, Сиера Леоне; Информационен съюз, Гамбия; Инициатива за гражданско управление, Камерун; Прозрачност без граници - Камерун; Университета в Дула; Международна федерация на журналистите, Африка; Среца на африканските защитници за човешки права, Сенегал; Наблюдател на медиите в Того; Асоциация на журналистите в Западна Африка, Мали; Къща на медиите в Бенин; Форум на издателите в Западна Африка, Гвинея; Мрежа за човешки права, Уганда; Международна комисия на юристите в Кения.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 359 2) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип:

Александър Кашъмов, Гергана Жулева,
Дарина Палова, Диана Банчева, Катерина
Коцева, Кирил Терзийски, Николай Мареков,
Ралица Кацарска, Фани Давидова
Оформление: Николай Мареков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация

Материалите в това издание са обект на авторско право.

При цитиране позоваването на източника е задължително.

Изразените в бюлетина мнения и възгледи не ангажират и не отразяват тези на Министерството на външните работи на Кралство Холандия